

відуалізований підхід, врахування індивідуальних можливостей кожного учня є вагомим аргументом застосування активних форм навчання.

Отже, використання активних методів навчання в освітньому процесі може бути ключовим елементом удосконалення якості освіти в Україні. Інноваційні технології в цьому процесі виступають не метою, а засобами створення уроку, який формує мислячу духовну зрілу особистості.

Основними принципами активних методів навчання є: співпраця, активність, самостійність, практичність, взаємодія між учнями та вчителем.

Основними видами активних методів навчання вважаються:

групові роботи, проблемне навчання, діалог та дискусія, проєктне навчання, рольові ігри, драматичні читання, симуляція та моделювання.

Використання активних методів на заняттях з літератури може відкрити нові горизонти для навчання та розуміння літературних творів.

Прикладами використання ігрових технологій є рольової гри, ігри-квести, інтерактивні ігри та віртуальні тури. Прийом «Домалою мою картину» змушує учня ще раз перечитати портрет героя, зануритися в сюжет, що дуже корисно для розуміння твору. Прийом «Презентація буктрейлерів» виявляє не тільки знання тексту твору учнем, але і його вміння користуватися інформаційними технологіями.

Цікавою формою аналізу літературного твору, яка вчить переконливо висловлювати свої думки та вміння проводити дискусію, є прийом «Коворкінг-студія».

Багатофункціональна платформа – Wordmall, яка дозволяє вчителю за лічені хвилини перетворити звичайні навчальні завдання на інтерактивні ігри: від коліс удачі та кросвордів до складних квестів у стилі «пакман».

Навички критичного мислення, медіаграмотності та здатності розпізнавати правдиву й неправдиву інформацію – допоможуть впоратися з «Факт й фейк», а заглибитися в літературний твір та осмислити його актуальність в сучасному світі «Театр читача», «Сюжет за шістьма словами», «Книжки в одній цитаті».

Такі види робіт підвищують мотивацію, розвивають творче мислення та вміння знаходити нестандартні рішення.

Література – це душа, тобто простір почуттів, сюжетів та діалогів.

Нова українська школа наголошує, що література не має бути переказом сюжету, вона має бути співпереживанням, роздумом, співтворчістю.

Використані джерела

1. Міністерство освіти і науки України. Нова українська школа: концептуальні засади реформування середньої школи. Київ, 2016. 40 с. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/nova-ukrainska-shkola-compressed.pdf> (дата звернення: 20.03.2026).

2. Кабінет Міністрів України. Державний стандарт базової середньої освіти : постанова від 30 вересня 2020 р. № 898. Київ, 2020. URL: <https://surl.li/pndeky> (дата звернення: 20.03.2026).

3. Волкова Н. П. Педагогіка. — Київ: Академвидав, 2007. Нова українська школа: Концептуальні засади реформування середньої школи. — Київ: МОН України, 2016.

4. Бібік Н. М. Компетентнісний підхід у сучасній освіті. — Київ: Педагогічна думка, 2014.

5. Пометун О. І., Пироженко Л. В. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання. — Київ: А.С.К., 2004

Наталія СТРЕЛЬЧУК,
вчителька української мови та літератури
Славутської гімназії «Успіх»

*мовно-літературна
освітня галузь
(українська філологія)*

Штучний інтелект на уроках української мови й літератури: від технологічного виклику до інструменту успіху

Сучасний етап реформування середньої освіти, зокрема апробація моделей НУШ у 9-х пілотних класах, вимагає від учителя не лише глибокої предметної експертизи, а й здатності інтегрувати в освітній процес новітні цифрові інструменти. Одним із найбільш перспективних напрямів сьогодні є впровадження штучного інтелекту, який для

вчителя української мови та літератури перестає бути загрозою академічній доброчесності в той момент, коли перетворюється на об'єкт дослідження та активного помічника в розвитку критичного мислення учнів.

Застосування ШІ-інструментів на уроках дозволяє розв'язати низку стратегічних завдань, серед яких насам-

перед варто виокремити персоналізацію навчання через адаптацію завдань до індивідуального рівня знань і темпу роботи кожного учня. Поряд із цим відбувається суттєва оптимізація часу вчителя завдяки автоматизації рутинних процесів, як-от генерація вправ чи пошук інформації, що звільняє ресурс для живої творчої взаємодії з класом. Не менш важливою є робота над розвитком soft skills, адже учні вчать критично аналізувати, редагувати та перевіряти контент, згенерований алгоритмами.

Особливо ефективно цей підхід реалізується на уроках української мови в 9-му класі, де центральне місце посідає вивчення синтаксису складного речення. ШІ стає ідеальним майданчиком для відпрацювання навичок редагування, наприклад, під час вивчення теми «Розділові знаки у складному реченні» на основі роману Івана Багряного «Тигролови». Учителю може запропонувати учням завдання від ШІ-асистента, де нейромережа згенерувала переказ розділу «Дракон», але припустилася помилок у побудові речень. Працюючи в парах, дев'ятикласники виправляють роботу нейромережі, обґрунтовуючи кожному, що дозволяє не просто зазубрювати правила, а розуміти їхню роль у структуруванні думки. Цікавим є також завдання на трансформацію, де учні просять ШІ перебудувати прості речення з тексту Багряного у складні, а потім аналізують, як зміна структури вплинула на динаміку оповіді та її емоційне сприйняття. Додатково використання моделі Veo для візуалізації прямої та непрямої мови дозволяє учням буквально побачити зміну комунікативної дистанції, що відбувається при трансформації речень, ілюструючи втрату експресії при переході до сухого переказу.

Потужний потенціал ШІ розкривається і в роботі над художніми творами, де головним завданням НУШ є формування ціннісних орієнтирів та емпатії. ШІ дозволяє «оживити» твір через метод персоналізованого діалогу: учні

можуть надати чат-боту роль Григорія Многогірного чи майора Медвина, щоб поставити їм запитання про мотиви їхніх вчинків. Це спонукає до уважного читання, адже щоб викрити «галюцинацію» нейромережі, потрібно досконало знати деталі першоджерела. Подібні дискусії можна моделювати й за драматичною поемою Лесі Українки «Бояриня», досліджуючи межу між компромісом і зрадою в умовах чужого середовища. Ще одним інструментом є візуалізація художнього світу, наприклад, за новелою Михайла Коцюбинського «На камені». Використовуючи генератори зображень (як-от Canva Magic Media), учні перекладають імпресіоністичні описи мовою промптів. Точність дібраного епітета — «бірюзова вода» чи «червона феска» — безпосередньо впливає на якість візуалізації, що стає основою для глибокої розмови про специфіку літературних напрямів.

Проте успішна інтеграція технологій у навчальний процес неможлива без етичного складника. Учителю має відкрито обговорювати з учнями питання академічної доброчесності, навчаючи підлітків, що ШІ — це лише персональний асистент, який може створити чернетку, але фінальне слово, емоційне наповнення та стилістичне шліфування завжди залишаються за людиною. Використання ШІ на уроках філологічного циклу — це не заміна творчості алгоритмами, а створення ситуації успіху, де кожен учень отримує інструмент для самовираження та глибшого розуміння культурної спадщини. Зрештою, місія вчителя полягає в тому, щоб виховати особистість, яка не боїться технологій, а вміє майстерно використовувати їх для розв'язання складних гуманітарних завдань у сучасному цифровому світі.

